NIGERIAS ERHVERVSGEOGRAFI

C. G. FEILBERG

Det er ofte nok sagt om Indien, at det ikke er et land, men en verden. Noget lignende kan siges med hensyn til Englands store afrikanske koloni Nigeria. Landet er vel ikke så stort som Indien, kun omtrent 1 mill. km² med ca. 32 mill. indbyggere. Men dette er det største folketal, der forekommer i noget statsområde i Afrika, og Nigeria bebos af en broget mangfoldighed af folk. Nigeria ligger ved Guineabugten under de samme breddegrader som det sydligste indien og Ceylon. Det har også en modsætning mellem mørkhudede folk i syd og en gruppe mere lyshudede i nord, der formodentlig stammer fra indvandrere, og der har været tilløb til en kastedeling.

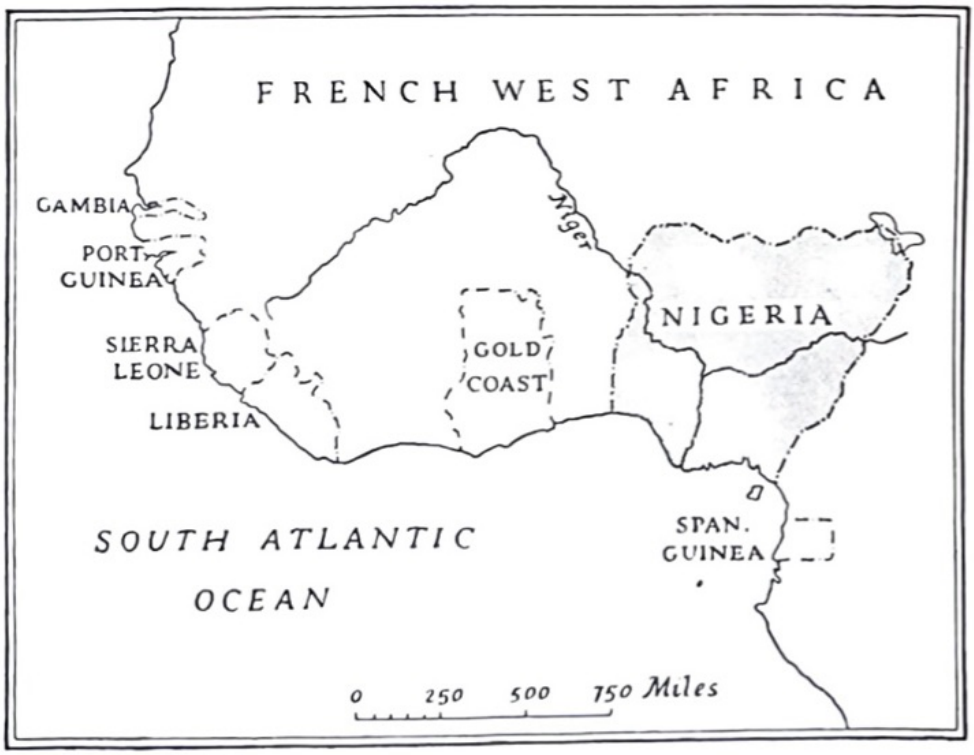

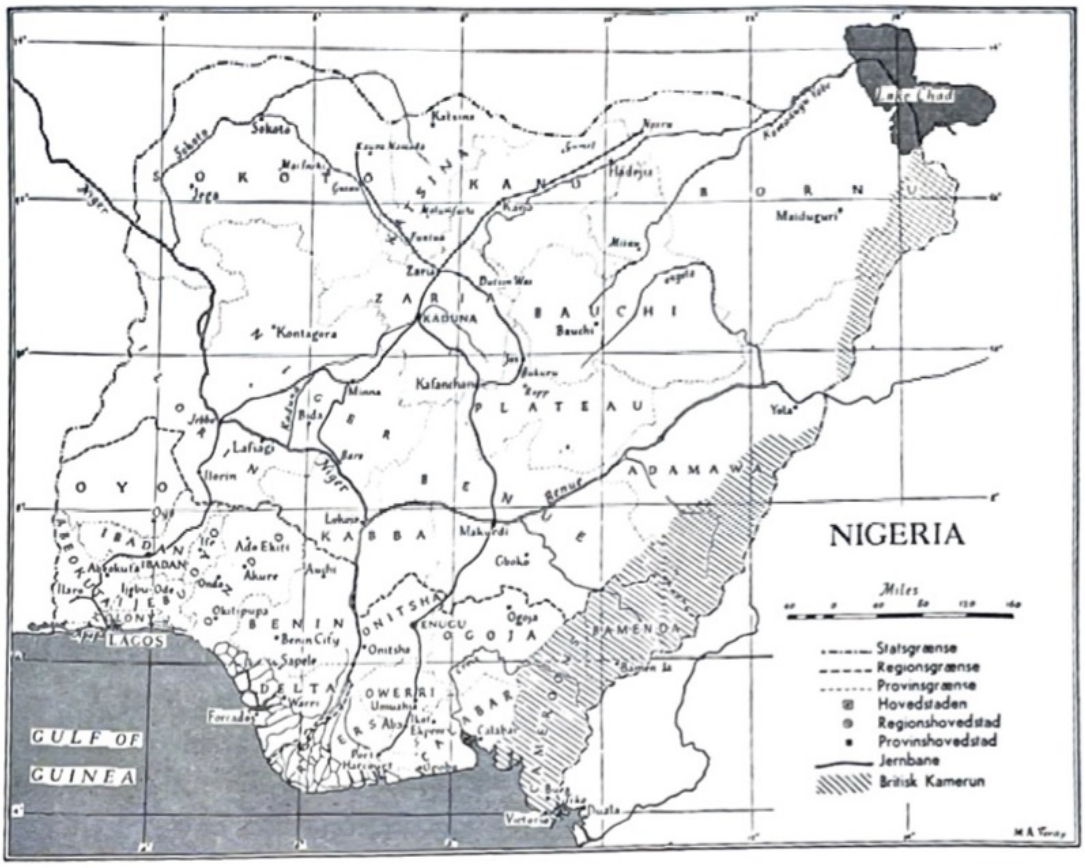

OVERSIGT OVER NATURGEOGRAFIEN

Et kort overblik over Nigerias naturgeografi tager nemmest sit udgangspunkt i landets store hovedfloders forløb. Halvdelen af landet er højland, der ligger mere end 300 m (1000 eng. fod) over havet. Tværs igennem landet strækker sig to meget brede bræmmer af lavland. Den ene bræmme følger kysten, den anden begynder i Nigerias nordvesthjørne og bøjer i en stor bue mod sø. og ø. tværs gennem landet til østgrænsen. Gennem lavlandet i det mellemste Nigeria løber landets to største floder. Fra nordvest kommer Niger, fra øst Benue. Omtrent midt i landet mødes de og løber under benævnelsen Nedre Niger mod syd gennem et tredje bredt lavlandsområde ud til kysten.

Man kan da i meget grove træk dele Nigeria i tre dele: 1) Nord-Nigeria, 2) Mellemste Nigeria, lavlandet omkring Nigers og Benues løb, og 3) Syd-Nigeria, som atter deles i en østlig og en vestlig del af Nedre Niger. Politisk er Nigeria delt i tre regioner: Northern Region omfatter stort set det, vi her har kaldet landets nordlige og mellemste del. Hovedstaden er Kaduna. Eastern Region og Western Region omfatter henholdsvis den østlige og den vestlige del af Syd-Nigeria. Hovedstæderne er Enugu og Ibadan. Lagos er fællesregeringens sæde.

Nigerias kyst forløber i jævne og buede linier uden dybe indskæringer. Dens vestligste del er en sandkyst med laguner bagved. I sumpene ved Nigerdeltaet, som har en labyrint af arme, tager mudderet overhånd. Næsten hele kysten følges af sandrevler. Nigerdeltaets mange grene og de brede laguner er alle indbyrdes forbundne, så det hele udgør en sammenhængende vej af roligt vand fra Nigerias vestgrænse næsten helt til østgrænsen.

Det er de brede øst-vest forløbende plantebælter, der især betinger forskellene i landskabstype mellem Syd- og Nord-Nigeria. Den, der første gang fra havnebyen Lagos kører ad den godt 150 km lange vej op til Western Region's hovedstad Ibadan, tror, at han næsten hele vejen kører gennem tropiske skove. Den asfalterede vej slynger sig bestandig, så ser man fremad eller bagud, er det som om skoven lukker overalt. Men dette er kun et bedrag. Så snart man gennem den bræmme af krat og palmetræer, der står langs vejen, trænger ind til siderne, står man ved dyrkede marker eller ved plantede lunde af tropiske frugttræer.

Over størstedelen af Syd-Nigeria er den årlige nedbør mere end 1,5 m. Kun et par måneder er i indlandet næsten regnløse, og april til oktober har man den egentlige regntid. Gennemsnittet af årets højeste og laveste temperatur ligger mellem 20° og 35°. Luftfugtigheden er stor (nogle steder 95–99 %) og virker f. eks. i Lagos ligefrem trykkende. Det er det klima, hvis vegetations klimaxformation er den tropiske regnskov. Men egnen er så tæt befolket, at egentlig regnskov er trængt tilbage til stejle skrænter langs bække og steder, der ligger fjernt fra bebyggelsen.

Landskaberne i Mellem- og Nord-Nigeria har en helt anden karakter. Det, der på kort over disse egne angives som savanne, er i virkeligheden en endeløs løvfældende skov, snart tæt og frodig, så man i kølige morgener kan mindes den nyudsprungne danske bøgeskov, snart mere åben eller med forhugne og vredne træer, der bringer en til at tænke på et forkrøblet vestjysk egekrat. Tornede krat kan også forekomme, og ved Nigerias nordgrænse er de meget udbredte. Vegetationens karakter er skiftet med klimaet. Nedbøren er mindre, i det egentlige Nord-Nigeria noget over eller under 1 m, og 5–7 måneder har ingen eller meget lidt regn. Heden i den tørre tid når ca. 40° om dagen.

En meget væsentlig årsag til de forkrøblede træer og til de stive græssers udbredelse er de hyppige brande, der hærger regionen. De skyldes ikke blot, at man vil afsvide den vilde vegetation for at opdyrke jorden. Men ild benyttes også ved de store drivjagter. Når man f. eks. færdes i provinsen Adamawa ved østgrænsen i tørtiden, kan man om dagen se store røgskyer fra brand, og om natten kan kilometerlange strækninger af horisonten være et glødende ildhav. Ved tørtidens begyndelse brænder man gerne et bælte rundt om landsbyerne af for at sikre sig mod de senere brande.

Midt i Northern Region rejser det lille Jos Plateau sig med ret stejle skrænter 600 m og mere over den øvrige højslette. Oppe på det er klimaet lidt køligere og behageligere for europæere.

Gennemgående kan dyrket jord i troperne vistnok siges at være næringsfattigere end god europæisk agerjord. Der er grund til særlig at mærke sig to jordbundstyper i Nigeria. I Vest-Nigeria finder man på ryggen af mange bakkedrag en dyb vandholdende og frugtbar, leret jord, som er velegnet for dyrkning af kakaotræet. Jorden på bakkeskråningen derimod er sandet og indeholder jernkonkretioner. Længst mod nord i Nigeria findes udstrakte sandjorder. Sandet menes ført ind med vinden fra nord i en tidligere meget tør periode. Disse lette sandjorder af middel godhed har vist sig velegnede til dyrkning af hirse og jordnødder. Den sydligste bræmme af denne jordbundstype er så finkornet, at jorden bliver tungere og mere vandholdig. Den har vist sig som en god bomuldsjord.

NIGERIAS STATSLIGE ORGANISATION OG NATIONALE SAMMENSÆTNING

Som allerede omtalt er Nigeria politisk delt i tre regioner:

Northern Region.....	730.000 km²	ca. 17 mill. indb.
Western Region.....	116.000 km²	ca. 6,5 mill. indb.
Eastern Region.....	120.000 km²	ca. 7,9 mill. indb.
	966.000 km²	ca. 31,4 mill. indb.

Britisk Kamerun og dets befolkning er indbefattede i tallene for Northern og Eastern Region. Der er i årene efter 2. verdenskrig indført en vis grad af selvstyre i Nigeria. Efter ordningen af 1954 er Nigerias øverste udøvende myndighed generalguvernøren i Lagos, som præsiderer i forbundsministeriet, der består af tre høje embedsmænd og 10 nigerianske medlemmer, tre for hver region og een for Syd-Kamerun, der administreres sammen med Eastern Region. I spidsen for hver af regionerne står en guvernør, og bortset fra Northern Region er ministrene i de regionale regeringer udelukkende afrikanere. Men de bistås i styret af engelske sekretærer.

Lokalstyret er bygget op omkring de stedlige indfødte myndigheder: Emirer og høvdinge. Det tager sig af politi, skolevæsen, sundhedsvæsen, skatteopkrævning, retsvæsen, bygning af anden rangs veje og vandforsyning. Det lokale selvstyre er under opsyn af engelske residents og district officers.

Denne inddeling i regioner og de mange lokale administrationsenheder er en naturlig følge af, at der i Nigeria bor ikke eet, men mange folk. En gennemgang af sprogkortet i håndbogen »Languages of West Africa« viser, at der tales henved 100 forskellige sprog i Nigeria, som kan henføres til fem eller flere større sproggrupper. Mange af disse sprog er tilmed »dia-

lect clusters«, bestående af flere dialekter, blandt hvilke det er vanskeligt at fremhæve en enkelt som den vigtigste. Mange af sprogene tales kun af 10.000 til 20.000 mennesker. Navnlig ved østgrænsen og i Kameruns bjergland er sprogtrængselen stor. Andre sprog tilhører grupper af størrelsesordenen omkring et hundredtusind. Endelig er der nogle få sprog, der tales af flere millioner. Håndbogen opgiver:

Hausa	3,6 Mill.
Ibo (Igbo)	3,2 -
Yoruba	3,1 -
Fulani	2,0 -
Ibibio	1,0 -

Disse tal beror alle på ældre folketællinger, så nu er de for små. En vurdering fra de sidste år regner Nigerias Hausa talende indbyggere til 5 mill. Da sproget desuden tjener som lingua franca ud over Northern Region, forstås det af mange flere. Også Fulani hører hovedsageligt hjemme i Northern Region. De kan være temmelig lyshudede. Yoruba er det herskende sprog i Western Region, Ibo og Ibibio i Eastern Region. Ved siden af Hausa tjener nu også engelsk som et internationalt sprog i Nigeria; navnlig mange unge forstår det, fordi de har gået i skole.

Man kan indse, hvor store vanskeligheder denne rigdom på sprog frembyder, ikke blot for den etnograf, der ønsker at trænge ind i folkenes kultur, men også for administrationen, f. eks. en engelsk dommer, der ønsker at trænge til bunds i en retssag, eller bare en district officer der skal forklare en forholdsregel. Hausa er nogenlunde nemt at lære for Europæere. Men andre af sprogene, f. eks. de sydnigerianske i hvilke ordets tonemønster betyder lige så meget for forståelsen som konsonanter og vokaler, er meget fremmede for os.

Man bør altid have disse sprogvanskeligheder in mente, når man læser sociologiske og psykologiske studier over vestafrikanske folk. At oversætte standardspørgsmålene i en intelligensprøve til et af disse sprog på en måde, så de kan tjene til sammenligning af afrikanerens intelligens f. eks. med en europæers, er vistnok umuligt.

BEFOLKNING OG BYER

Af større statsområder i Afrika syd for Sahara er Nigeria det, der udviser den største befolkningstæthed. De største tætheder indenfor landet selv forekommer dels mod syd – i flere egne her bor over 100 indb. pr. km² – dels i nord omkring Kano og på Jos Plateauet.

Særligt forbavsende virker det store antal byer i Vest-Nigeria. Folke-

tællingen i Nigeria (1953) definerer en by som »et bebygget areal der har en befolkning på 5000 eller derover i en kompakt enhed«. Set fra dette synspunkt udgør bybefolkningen i Western Region 47,9 %, i Eastern Region 14 %, i Northern Region 9 % af det samlede indbyggerantal. Af Nigerias 12 byer med over 70.000 indb. er de 9 Yoruba byer, og de 6 af disse har over 100.000 indb. Ingen, der rejser i Yoruba området, kan undgå at modtage et stærkt indtryk af disse byer: denne mængde af firkantede huse med brune lervægge og skrå tage af blåligt eller rustent bølgeblik, som breder sig over vidtstrakte arealer, tilsyneladende ret planløst. Særlig stærkt virker Ibadan, Nigerias største by med ca. en halv mill. indb., hvoraf kun godt 400 hvide (1952). Byen ligger i en lavning mellem højdedrag, fra hvilke man har et godt udblik over den. Nogle få af husene i byen er endnu store compounds, firlængede anlæg omkring en gård. Denne bygningsmåde svarer til den traditionelle storfamilie, inden for hvilken en ældre mand med sine hustruer og sit afkom, flere yngre ægtepar o. s. v. holder sammen i et lukket bygningskompleks under hans ledelse. Polygami er almindeligt. Ind mellem de typiske een-etages huse og langs nye veje i byens udkant forekommer to-etages bygninger med en stor fløjdør midt i facaden og balkon over. De er gerne bygget af velhavende folk, og stilen er vistnok indført af syriske købmænd. Midt gennem denne husvrimmel er så skåret nogle store hovedstrøg med åbne rendestene langs siderne, men intet fortov for fodgængere. Her må den store trafik – privatautomobiler, busser, lastbiler – bane sig vej mellem fodgængerstriberne langs husene. Firhjulede trækvogne, geder og høns bidrager til at gøre færdselen mere indviklet. Tæt ved banegården i byens nordøstlige del ligger det moderne forretningskvarter i to hovedgader, hvis stormagasiner og butikker indehaves af europæere (især englændere), syrere (libanesere) og – relativt få afrikanere og indere. Når man går videre ad hovedstrøgene ind gennem byen, befinder man sig hurtigt i et rent afrikansk forretningskvarter med tætliggende små boder på begge sider af gaden. Også her sælges masser af importerede industrivarer: bomuldstøjer med brogede mønstre, konserves, elektriske håndlygter, pakker med kiks, sæbe, spejle, kamme, briller o. s. v. Dernæst landets egne varer: Øl, frugtdrikke, mel af yams og maniok, de talløse krydderier, af hvilke den lakrøde peber er det mest iøjnefaldende.

Provinsbyerne har et lignende præg som den afrikanske del af Ibadan, blot er de ældre hustyper, een-etages huse og compounden mere dominerende. Befolkningen i provinsbyerne lever overvejende af landbrug, selv i Ibadan er 20 % af befolkningen direkte beskæftiget ved det. Byerne ligger som centrum i et stort areal af marker, som ejeren ofte kan have temmelig lang vej ud til. Dernæst findes der i større provinsbyer altid en del håndværkere. Sædvanlig driver dog håndværkeren tillige lidt landbrug, hvorved han producerer en væsentlig del af familiens føde.

HÅNDVÆRK

En undersøgelse over håndværkerne i tre provinsbyer i Yorubaland skelner mellem de gamle og de nye håndværkstyper. De gamle håndværk repræsenteres af grovsmede, træskærere, vævere og folk, der tildanner kalebasser – disse bruges som kar, flasker m. m., og overfladen dekoreres med udskårne mønstre. Håndværkerne er gerne mænd, men i en af byerne er det kvinderne der væver. Der bruges mange redskaber: hamre, blæsebælge, forskellige former af knive og økser, men de kan alle fremstilles lokalt. Også væveren kan selv bygge sin væv af egnens materialer. Der er ikke noget stort kapitaludlæg til materialer. Håndværkeren fremstiller gerne tingene efter ordre, og kunden betaler en del af summen forud. Grovsmeden kan fremstille nogle hakker og knive til tilfældigt salg, men han har aldrig noget stort lager. Der er intet behov for samarbejde i større stil.

Disse håndværk drives af bestemte slægter, og arbejdere af fælles slægt har et fælles arbejdssted. Sønnen lærer faderens håndværk, og når han er 16 år, kender han det i hovedsagen. I en compound, hvor flere driver samme håndværk, er den ældste mand, *bale*, lederen. Han har autoritet både i spørgsmål, der angår håndværket og slægtens sociale liv. Det er også bale, der på slægtens vegne udfører de religiøse ceremonier. Den økonomiske og sociale virksomhed løber i eet for disse mennesker.

I dette århundrede er der i sammenhæng med den stigende levefod kommet mange nye håndværksbrancher til: Guldsmede og folk der laver billige smykker af messing, kedelflikkere, bøssemagere, savskærere, som fælder træer og skærer dem til planker, tømrere, skræddere, barberere, bygningshåndværkere, læderarbejdere, vadskemænd og cyklereparatører. F. eks. havde byen Iwo med ca. 50.000 indb. i 1952 40 guldsmede, 120 tømrere, 400 skræddere, 50 skomagere og 80 barberere.

Hver af disse håndværkere må først skaffe sig noget værktøj og nogle maskiner, der som oftest er fabrikeret i England. Skrædderen må have en symaskine, som koster 25 £. En barber eller en tømrer kan få de nødvendige redskaber for 5 £. Vadskemanden skal have et strygejern til trækul. Ofte drejer det sig om sager, som hører til bohavet i ethvert hjem i Europa. Men her løber man til skrædderen, dersom ens klæder er revet itu. Kvinderne kan vadske deres mænds tøj, men ikke stryge det, så manden bringer gerne sine større dragtstykker til vadskemanden. Håndværkerne søger at opretholde den anskuelse, at kun en person, der er trænet i mange måneder i et af disse arbejder, kan udføre det på tilfredsstillende måde.

Disse nye håndværkere har heller ikke kapital nok til at påtage sig et arbejde uden ordre. Håndværkeren må gerne holde sig i nærheden af sin forretning, for at ikke en kunde på grund af hans fraværelse skal gå til en

anden. Der spildes derved megen tid, idet han godt kan sidde i sit værksted hele dagen og blot have arbejde en tredjedel af tiden.

Disse nye håndværk er ikke som de gamle knyttet til bestemte slægter, og håndværkerne har da søgt en sikring gennem en ny form for organisation. I løbet af de senere årtier er der af sig selv opstået lavsorganisationer iblandt dem, som i mange måder kan minde om vore middelalderlige lav. Bevægelsen er måske udgået fra Lagos. Også lavet har sin *bale,* den ældste inden for faget eller en valgt leder. Medlemmerne skal registreres i lavet, har mødepligt ved lavsmøderne og betaler kontingent. Hvis en håndværker ikke vil slutte sig til lavet, kan byens »konge« (en stedlig høvding) gribe ind og tvinge ham. Da håndværket ikke længere er et slægtsanliggende, antager man læredrenge på kontrakt, og forholdet kontrolleres af lavet, som også skal våge over arbejdets standard og priserne. Man kan godt tage højere pris af en velhavende mand og må ikke være for hård ved den fattige. Lavet afgør også stridigheder, der opstår mellem lavets medlemmer indbyrdes og mellem dem og deres kunder. Derimod er et medlems sociale sikkerhed stadig knyttet til hans slægt.

DET TRADITIONELLE LANDBRUG I SYD-NIGERIA

Man får vistnok et klarere billede af et traditionelt tropisk bondelandbrugs karakter ved at gennemgå et enkelt eksempel end ved at beskrive det i bred almindelighed. Den engelske Etnograf C. Daryll Forde har opholdt sig det meste af et år i en stor landsby eller by i Eastern Region, hvis befolkning hørte til en af de små nigerianske stammer.

Byen Umor ligger ca. 100 km n. for Calabar på grænsen mellem regnskov og løvfældende skov. Terrænet er ret jævnt. Landsbyens samlede territorium er 122 km², dobbelt så stort som Amager. Midt i området dækker den store tæt byggede by ca. 60 ha, og dens samlede indbyggerantal kan anslås til 11.000. Fra byen stråler stier ud til alle sider, forgrener sig og mødes atter for at fortsætte til andre landsbyer. Til begge sider for disse stier strækker de interimistisk dyrkede arealer sig. Forde opgjorde det samlede dyrkede areal til 46 km², hvoraf dog kun 8 til 10 km² var i drift årlig.

Dyrkningens turnus bestemmes af regntiden, april til oktober. Efter den anden månecyklus i den tørre tid, i begyndelsen af januar, ryddes den jord, der skal dyrkes. Dette foretages af flere mænd i fællesskab. Unge træer og buske hugges om. De større rødder graves op. 10 til 15 dage senere, når det hele er tørt, brændes det af. Man hjælper hinanden med at kontrollere ilden. Derefter laves med hakken høje til at plante den vigtigste dyrkede plante yam i. Yam erstatter brød og kartofler hos os. På skråningen af de

store høje og imellem dem dyrkes andre planter: taro, majs, okra (en Hibiskusart, hvis unge frugter spises), græskar. Der er også små stykker med jordnødder, og langs randen af markerne dyrkes peberbuske. Hen på foråret rejses stænger, som yamsrankerne kan slynge sig op ad. Gentagne gange luges. Fra juli kan de tidlige yamssorter høstes, og i oktober-november følger den egentlige yamshøst. Knoldene vadskes, tørres og lægges i stabler. De mange forskellige arbejder foretages enten vekslende af mænd og kvinder eller af begge i fællesskab. På landsbyens jord findes også små lunde af frugtbærende urter og træer: Bananer, Papaya, Kokospalme og kolanød.

Slægtskab er basis for jordens besiddelse. Hver stor slægt har sit distrikt i selve byen og af byjordene. Hver familie i en slægt har sine jorder langs en af stierne, men midlertidig kan en anden familie også få jord der, hvis det er nødvendigt. En »markvejældste« har rede på familiemedlemmernes rettigheder langs vejene. Hver midaldrende mand med familie har sine bestemte sædvanlig rektangulære stykker i forskellig afstand fra stien. En mand med to koner og 3–4 børn kan have ca. 3 ha, hvoraf en god halv ha tages ind til dyrkning om året.

Et særligt element i landbruget er oliepalmerne. Når kratskoven ryddes, lader man oliepalmerne, som findes rigeligt på arealet, stå. I store klaser bærer de blommestore røde frugter. Af dem udvindes den olie, der bruges næsten til hvert måltid samt som belysningsolie i lerlampen. Af saft, som tappes fra palmens blomsterstilk, laves palmevin.

I denne skildring må man særlig mærke sig to ting: 1) at jorden en stor del af tiden ligger hen i krat. Da der ikke bruges gødning, og da den stærke troperegn udluder næringsstofferne af den blotlagte jord, er denne brakning, hvorunder jorden springer i skov og regenererer – bl. a. dannes lidt humus –, absolut nødvendig. 2) Jorden er slægtens ejendom, den almindelige opfattelse i disse egne. Den tilhører de folk, der har levet, lever og vil komme til at leve i byen. Forfædrenes ånder bor i jorden. Høvdingen eller familieoverhovedet bestemmer over den og kan omfordele den efter de enkelte familiemedlemmers behov. På den anden side vil man respektere, at den, der faktisk dyrker et stykke jord, også har brugsretten i fremtiden. Ejendomsforholdene rummer altså både mulighed for individuel brug af jorden, men også for at hæmme den enkeltes udvikling af hans landbrug.

Kakaodyrkningens fremtrængen kan bringe det traditionelle landbrug ud af ligevægt. Bønder, som vil tage del i kakaodyrkningen, søger naturligt hen i nærheden af jernbanen og de store hovedveje. Produktionen af de almindelige næringsplanter bliver underordnet. Jordstykker, der ikke altid er af første kvalitet, dyrkes med dem, og der undes ikke jorden hvileperiode nok, så den udpines eller lægges blot for erosion.

HAUSASTATERNE I NORD-NIGERIA

Hausaerne bor i den centrale og den vestlige del af Nord-Nigeria, den åbne, lyse, parkagtige savanne med skov langs vandløbene. I modsætning til sydens landbrug, der er baseret på rodfrugter, er hausaernes landbrug baseret på kornavl. De vigtigste kornarter er durrah og hirsearter, dernæst majs og ris. Men mange andre planter dyrkes også: sydens knoldplanter, krydderurter, jordnødder, bomuld, sukkerrør, løg, indigo, hennah. Der gødes med grøngødning og kvægets ekskrementer. Der bruges kunstvanding langs floderne. Plove er nu indført; de trækkes af hornkvæget.

Mens kvægavlen hidtil har været ubetydelig i det sydlige Nigeria og også hæmmes af tsetsefluen i det mellemste Nigeria, holdes der meget kvæg, heste og æsler i Nord-Nigeria. En folkegruppe, Bororo eller kvægfulani, er nomadiserende kvægavlere. I regntiden drager de nordpå med deres kvæg til tørrere egne, efter regntiden sydpå. Når de passerer Hausamarkederne, sælger de der kød, gødning, surmælk og smør.

Northern Region har på sit store areal kun 4–5 store byer med 50.000 indb. og derover, Kano har 130.000. Disse byer er muhammedanske og minder i deres præg om den nære orient: kasseformige lerhuse med fladt tag, moskeer, omgivende mure. I landsbyerne ser man cirkelrunde lerhuse med kegleformigt stråtag. Byerne har et meget alsidigt udviklet gammelt håndværk med mange specialiteter. Disse byer har fra gammel tid haft handelsforbindelser nordpå via Sahara med middelhavsområdet. Nu kommer impulserne udefra i langt højere grad fra syd, fra havnene ved Guineakysten. Med Hausaordet *fatauci* menes en handel, der drives med en ledende mand i spidsen over lange afstande og mange markeder. Takket være den har Hausaerne kunnet hente salt fra Sahara og kolanødder fra syden. Deres økonomi har altså længe haft en udenrigssektor.

Da englænderne omkring århundredskiftet fik herredømmet i disse egne, fandtes der en statsorganisation, som mindede om feudalvæsen. Til sultanen i Sokoto var f. eks. ved loyalitetsbånd knyttet konger, til disse atter nedefter vasaller, høvdinge over småbyer og ledere af kvarterer i byerne. På denne organisation kunde »indirect rule« opbygges.

Mens både Yorubaer og Hausaer er folk, der længe har haft en ret høj kultur, er forholdene langt mere primitive og samfundsenhederne langt mindre hos de mange »hedenske« folk. Således f. eks. i provinsen Adamawa hvor den danske Sudanmission arbejder.

TRANSPORTFORHOLD

Nigerias udenrigshandel har to store udfaldsporte: havnene Lagos og Port Harcourt, henholdsvis ved kysten af Vest- og Øst-Nigeria. Tilsammen

lastede de i 1953 ca. 2/3 af den fra landet udgående trafik og lossede 4/5 af den indgående.

Nigerias udenrigshandel ad søvejen (i 1000 t.).

	Lagos		Port Harcourt		Alle søhavne	
	lastet	losset	lastet	losset	lastet	losset
1948.....	630	555	274	110	1.285	766
1950.....	735	823	255	150	1.473	1.087
1952.....	760	993	298	217	1.565	1.372
1953.....	726	1.064	408	286	1.744	1.554

Den store vanskelighed for Nigerias havne har været sandrevlerne udfor kysten. Lagos er det eneste sted mellem grænsen mod Dahomey i vest og Nigerdeltaet i øst, hvor en afbrydelse i kystlinien fører ind til lagunerne bagved. Kanalen ind til lagunen holdes nu ved stadig opmudring i en sådan tilstand, at skibe med 25 fods dybtgående kan gå ind. Der er kajer ved Lagos Øen og en mindre ø i lagunens østside, og i de senere år er havnen udvidet med meget moderne kajanlæg forsynet med store flyttelige elektriske kraner ved Apapa på fastlandet vest for lagunen. Fra Lagos løber den ene af Nigerias hovedjernbaner mod nord. Via lagunerne går også nogen omladet fragt til Fransk Dahomey. Og fra Okitipupa ca. 160 km fra Lagos ved lagunerækken mod øst går tømmer og oliepalmeprodukter til Lagos.

Port Harcourt ligger i den østligste del af Nigerdeltaet ved Bonny River. Selve flodlejet, som havnen ligger ved, er dybt, men sejlløbet derind er kroget. (Udenfor skal sandrevlen passeres med kun 21 1/2 til 23 fod vand over. Trafikken lettes dog her af flodbølgen, som når godt 6 fod over revlen, næsten 8 fod ved havnen.) Fra denne havn løber Nigerias anden hovedbane fra kysten mod nord. Den blev oprindelig bygget for at betjene kullejerne ved Enugu.

I Nigerdeltaets vestlige del ligger flere mindre havne: Sapele, Warri, Burutu. Sejladsen hæmmes ved kystens brede sandrevler. Oceangående skibe tager ikke fuld last i disse havne, men fortsætter til Lagos, hvor de indtager resten. Øst for Nigerdeltaet ligger havnen Calabar ved en flodmunding, i Britisk Kamerun havnene Victoria og Tiko. Disse sidste generes ikke af nogen sandbarre. Tiko betjenes af skibe med køleanlæg, der går lige ind til kajen og derfra bringer bananer til europæiske havne.

Warri og Burutu i Nigerdeltaet er vigtige omladningspladser for to store vestafrikanske handelsselskaber, der driver en omfattende flodtrafik ind i land. Ialt regner man med over 6000 km sejlbar flodvej i Nigerias indland, når regntiden har været på sit højeste: Niger op til Jebba fra august til februar, Benue helt op til Yola ved østgrænsen i juli til oktober. Desuden sejler man på flere mindre floder. Jo længere man kommer ned

ad flodlobene, jo længere tid af året er de sejlbare. Onitsha ved Nedre Niger kan besejles året rundt.

Til sejladsen bruges agterhjulsdampere, der kun har 7 1/2 fods dybtgående, når de er fuldt ladet, og mange pramme. Den årlige trafik kræver omhyggelig planlægning af sejladsen for at få transporteret så meget som muligt. Faktorer, der må tages i betragtning er bl. a.: Nedbørens størrelse, hvoraf afhænger flodvandets højde og længden af det tidsrum, hvori de enkelte stationer er tilgængelige, samt høstens størrelse i de forskellige dele af Northern Region. Endvidere må der tages hensyn til de alternative transportmuligheder, d. v. s. vejenes tilstand og afstanden til jernbanerne. 1952–53 vurderedes trafikken på Niger og Benue til 217.000 t. (95 mill. ton miles).

Nigerias hovedjernbanelinier udgår, som allerede omtalt, fra havnene Lagos og Port Harcourt og benytter de to eneste broer der findes henholdsvis over Niger og Benue. De mødes ved Kaduna i Northern Region. Forgreninger betjener Jos og den centrale del af Northern Region med Kano.

Hele banenettet er ensporet og har næsten overalt sporvidden 3 fod 6 tommer, d. v. s. knap 4/5 af normal sporvidde i Nordvest-Europa. Ialt har Nigeria 3060 km jernbane, kun 3 km pr. 1000 km², hvilket sætter det langt ned i rækken af de lande, der er dårligt forsynet med jernbaner. Indien har 16,5, Spanien 35,8 km jernbane pr. 1000 km².

Som sædvanligt i troperne har det været vanskeligt at anlægge jernbanerne. Man har undgået at bygge tunneller og i stedet gravet dybe gennemskæringer, hvor det var nødvendigt. Stigninger på 12,5 ‰ er derfor ikke ualmindelige, hvilket nedsætter gennemsnitshastigheden betydeligt. Der er mange steder risiko for udvaskninger under jernbanelegemet i regntiden. En stor del af linien har måttet udføres i land, der ikke var kortlagt, og stenkister og broer er derfor ikke altid således beregnet, at de kan tage det strømmende vand under voldsomme regnskyl. Afbrydes jernbanen af den grund en uges tid følger en stor opstuvning af gods. 1952–53 ekspederede disse jernbaner godt 2 mill. t. gods over en gennemsnitsafstand af 716 km, mens 5 1/2 mill. passagerer benyttede dem. De lange strækninger for godset hænger sammen med, at hovedparten af Nord-Nigerias eksport af jordnødder og malm går med jernbanerne. Når man endnu i den sidste del af tørtiden ser de vældige pyramider af sække med jordnødder ved jernbanen i Kano, er det sikkert vidnesbyrd om at denne del af jernbanelinien er beslaglagt til fuld ydeevne.

Måske det vigtigste led i Nigerias trafiknet er automobilvejene, selv om de langt fra gennemtrænger hele området. Til sammenligning kan man nævne, at Frankrigs areal er noget over halvdelen af Nigerias, men mens Frankrig har en samlet vejlængde på 716.000 km har Nigeria kun

46.000 km. Et ret tæt vejnet findes i et bredt bælte gennem Syd-Nigeria, et område med meget tæt befolkning og stor produktion af Kakao og palmeolie. Lige så tæt er vejnettet i minedistriktet på Jos plateauet, og et stort område omkring Kano i jordnødbæltet har også et forholdsvis tæt vejnet. I resten af Nigeria – bl. a. i det tyndt befolkede mellemste Nigeria – er maskerne i vejnettet så åbne, at øer som Fyn og Sjælland mageligt kunne anbringes inde i dem. Over vide strækninger må bærere derfor stadig anvendes til transport af varer, og det kan nemt blive så dyrt at betale dem, at eksport fra en egn derved forhindres.

Kun en lille brøkdel af disse veje, måske 4–5000 km er »tjæret« vej. Dette vil ikke sige asfaltering på underlag af skærver, men på et underlag af 15 cm.s tykkelse bestående af gruset laterit, som har den egenskab, at den gror sammen. Mange veje er blot belagt med laterit. De bedste veje findes gennemgående i de egne, hvor vejnettet er nogenlunde tæt. Resten er mest grusveje, som er gode, når de er nye, men ofte bliver meget ringe ved brug. De kan på hundrede km lange strækninger være »corrugated«, have antaget en overflade som et vadskebrædt med rillerne på tværs. Når man kører ad dem, er det som om automobilet hamres igennem, møtrikker kan skrue sig løse, karosseriet får revner. Lerede veje, som i våd tilstand er kørt op af de store lastbiler og dernæst størkner i en tør periode, får karakter som en labyrint af dybe hjulspor, høje hårde kamme og knuder. De kan forårsage, at vognens fjedre knækker, når man kører på dem. Man regner almindeligt, at en personbil af de typer, vi bruger her i landet, højst har en levetid af to år på disse veje. Derefter er den i en sådan tilstand, at den bestandig skal til reparation.

Ikke desmindre er der en betydelig trafik med lastbiler ad dette vejnet, navnlig i Syd-Nigeria, hvor lastbiler kan konkurrere med jernbanerne om hele trafikken, og i det centrale Nord-Nigeria, hvor de besørger lokaltrafikken og føder jernbanenettet. Bustrafik, som dog kun benyttes af afrikanere, går igennem fra Ibadan til Kano og Sokoto nær nordgrænsen. Turen tager 3–5 dage. Godstrafikken med lastvogne er for en del i hænderne på nogle store firmaer, der ejes af ikke-Nigerianere, har moderne garager og værksteder og europæisk ledelse; men størstedelen besørges af små nigerianske firmaer, der ejer een eller nogle få lastbiler. Ofte er det en familie, der slutter sig sammen om at købe en sådan vogn, og der ofres kun minimalt på vedligeholdelsen. Men det synes alligevel at kunne betale sig.

Kano og Lagos har store lufthavne. Kano er en vigtig mellemstation på de internationale ruter fra Vest-Europa til Vest-, Central- og Syd-Afrika. West-African Airways Corporation betjener med Lagos som centrum de fleste større byer i landet.

PRODUKTION TIL EKSPORT

Nigerias vigtigste eksportvarer frembringes af landbruget, nemlig palmeolie og palmekærner, kakao og jordnødder, som i årene 1949 til 1953 tilsammen udgjorde 71 % af eksportens værdi. 1953–56 har eksportmængderne af disse produkter og af bomuld set således ud:

Eksport i 1000 tons.

	1953	1954	1955	1956
Palmekærner	403	464	433	451
Jordnødder	327	428	397	448
Palmeolie	201	208	182	185
Kakao	105	98	88	117
Bomuld	17,7	26,0	33,2	27,8

Oliepalmen er meget følsom overfor tørke, hvorfor den hører hjemme i regnskovsbæltet i syden. Den store produktion af dens frugter finder sted i Iboland på ret sandede jorder og i den vestlige del af Yoruba området, hvor den dyrkes på de små afrikanske landbrug, som det foran er skildret. Der skelnes mellem hård og blød olie. I den traditionelle afrikanske husholdning benyttes to fremstillingsmåder for olie. Enten lader man frugterne ligge i dynge og gære, støder dem derpå, sætter kogende vand til og skummer olien fra. Herved fås en ret ringe »hård« olie med op imod 30 % fri fedtsyre. Koger man derimod den friske frugt i vand, knuser frugtkødet, tager kernerne fra og varmer påny, fås en »blød« olie med ringe fedtsyreindhold. Men dertil kræves mere brændsel og arbejde. Olieudbyttet ved disse processer ligger omkring 55 % af frugtkødets olie. Kommer man absolut frisk frugt, der er steriliseret ved kogning, i en simpel håndpresse, får man en blød olie med kun 3 % fri fedtsyre, og der udvindes 65 %. Endelig har man indført små oliemøller, de såkaldte »pioneer oilmills«, som kan behandle 5 t. frugter på 8 timer og extraherer 85 %. Man regner at der nu er ca. 7000 håndpresser og 100 »pioneer mills« i gang i Nigeria. Palmekernerne eksporteres til olieudpresning. Nigeria er verdens største producent og eksportør af disse produkter.

Kakaotræets vigtigste dyrkningsområde er Western Region. Også det hører til i regnskovsområdet. Kakao kræver skygge, høj luftfugtighed og jævnt rigelig nedbør. Det afgørende for udbredelsen indenfor Syd-Nigeria synes at være jordbundens karakter (jvf. tidligere). For nogle år siden vurderedes arealet med kakao til over 200.000 ha fordelt på mellem 160.000 og 190.000 landmænd. Kakaobønnen har repræsenteret ca. 75 % af Western Region's eksport. Det er derfor meget beklageligt, at den fra Ghana kendte sygdom »swollen shoot« nu også har vist sig i den centrale

del af Nigerias kakaobælte. Indtil nu kender man kun en forholdsregel imod sygdommen: at hugge træerne om, hvad mange bønder naturligt sætter sig imod. Nigeria er verdens tredjestørste producent og eksportør af kakaobønner (efter Ghana og Brasilien).

Jordnødder dyrkes mange steder i Nigeria. Men eksporten kommer fra de tidligere omtalte sandede områder i Nord-Nigeria i provinserne Kano, Katsina og det østligste Sokoto, hvorfra jernbanerne tillige gør eksport mulig. Syrere har startet mindre virksomheder med udpresning af jordnødolie i Kano, og møllerne har nu en kapacitet på ca. 100.000 t jordnødder om året. Man regner, at ca. 5 mill. landmænd i Nigeria har deres vigtigste pengeindtægt fra jordnødder. Med en samlet produktion på 770.000 t i 1954 var Nigeria, næst efter Kina og Indien, verdens største producent af jordnødder. Tidligere havde Indien den største eksport, men det overgås nu som eksportør langt af Nigeria.

Bomuld kan dyrkes mange steder i Nigeria, men eksportområdet fortsætter, som nævnt i indledningen, jordnødområdet mod syd. Man har her indført den amerikanske »Allen long staple« sort fra Uganda, og den har vist sig at passe godt på stedet. Der øves en omhyggelig kontrol fra styrelsens side ved frøuddelingen, idet man søger at udvikle mere ydedygtige racer; produktionen pr. ha er endnu forholdsvis lav. Også bomuldsarealerne er knyttede til jernbanen. Nigerias eksport af bomuld udgør omkring 1/2 % af verdens-eksporten. Men såvel produktion som eksport er af ikke ringe betydning for landet selv.

Handelen med disse fire hovedprodukter, hvis produktion havde været kontrolleret af regeringen under 2. verdenskrig, blev 1947–49 lagt i hænderne på fire Marketing Boards, hvis medlemmer alle udnævnes af guvernøren. Medlemmer af hver af disse kommissioner er formanden, generalinspektøren for landbruget og direktøren for markeder og eksport. Hver kommission har desuden tre afrikanske medlemmer, som repræsenterer producenterne. Formålet er dels at stabilisere de priser, producenterne får, dels at bringe produktionens standard i vejret. Ved begyndelsen af hvert høstår, fastsættes minimumspriser, hvortil de autoriserede firmaer og kommissionernes agenter skal opkøbe produkterne. For at sikre bønderne faste priser trods verdensmarkedets fluktuationer skulle der oplægges reserver. Minimumsprisen blev derfor ansat under verdensmarkedets. Takket være sterlingdevalueringen og konjunkturerne efter Koreakrigens udbrud, lykkedes det ret hurtigt at lægge store reserver til side. Ved slutningen af 1953 var 25 mill. £ lagt til side til landets økonomiske udvikling og forskningsarbejde i forbindelse dermed, hvorefter der var et overskud på 75 mill. £ tilbage til prisstabiliseringen.

Graduering af priserne efter kvalitet har hævet eksportprodukternes standard betydeligt. I 1950 kunne kun 1 % af palmeolien karakteriseres

som »spiselig«, men allerede i 1953 havde en betydelig prisforskel mellem denne og teknisk olie (med over 4½ % fri fedtsyre) fremkaldt over 50 % spiselig olie. 1947–48 var kun 47 % af kakaoen i klasse I, 1952–53 95 %. Kommissionernes virksomhed har også haft til resultat, at flere Nigerianere er kommet ind i handelen med eksportprodukter. Man har for øvrigt kritiseret kommissionerne for at have givet producenterne for lave priser. 1954 blev det bestemt, at disse kommissioner skulle erstattes af kommissioner for de enkelte regioner, hvis medlemmer udnævnes af de regionale regeringer.

Bomuld udgjorde 1949–53 ca. 4 % af eksportens værdi. Af lignende størrelsesorden var eksporten af nogle andre planteprodukter. Kautshuk kommer især fra området nv. for Nigers udløb, ved Benin. Olieholdige sesamfrø og soyabønner er de eneste eksportafgrøder, som landbruget i mellembæltet leverer. Bananer kommer fra det sydlige Kamerun, hvor plantager i sin tid blev anlagt af tyskerne. De eneste steder i Nigeria, hvor man ellers finder større plantager, er området med Kautshukproduktion, hvor de ejes af afrikanere, og et par områder der og ved Calabar, som ejes af United Africa Company. Regeringen har været imod plantagedrift, idet man – sikkert med rette – mener, at den ødelægger det nedarvede afrikanske samfunds struktur. Nu synes de regionale regeringer at være ved at skifte mening.

Blandt landbrugets eksportprodukter må endelig også regnes huder og skind fra Northern Region.

SKOVENE

Skovene betyder meget for Nigerias indre økonomi. Her henter befolkningen sit brændsel, og en mængde frugter, plantefibrer og andre produkter indsamles. Løst anslået regner man, at 60 % af Nigerias areal periodisk er under dyrkning, godt 32 % er »waste lands«, åben og mishandlet løvfældende skov og krat, mens endelig omtrent 8 % er »forest reserves«, hvormed regeringen fører tilsyn, søger at beskytte områderne mod brand o. s. v. Nigerias træeksport kommer mest fra regnskovsområdet ved Benin, og den er stigende. 1938 udførtes 178.000, 1956 1.750.000 kubikfod savet tømmer, 1938 1.519.000 og 1956 11.500.000. kubikfod bjælker.

MINERALER TIL EKSPORT

Nigeria eksporterede under anden verdenskrig, da Malaya og Indonesien var besat af Japanerne, ca. 17.000 t tinmalmkoncentrat årlig. Siden

er produktionen gået ned til halvdelen. De vigtigste miner findes på Jos Plateauet. Tinstenen findes dels som aflejringer i gammelt flodgrus, dels i gange i klippen. Det er især de første lejer man har udnyttet. Omkring 1951 blev reserverne vurderet til 140.000 t så denne produktion må inden for en overskuelig årrække høre op. Der er dog at bemærke, at forholdene er temmelig komplicerede. I mange geologisk gamle dale er tinmalmlejerne dækket af senere lavastrømme og af den grund vanskelige at komme til. Den omtalte vurdering gælder de nemmere tilgængelige lejer. De øvrige forråd er mulig ret store, men indtil videre betragtes udvindingen som så dyr, at den ikke kan betale sig. Nigeria menes at have verdens største lejer af Columbit (Niobit), det mineral hvoraf det sjældne metalliske grundstof Columbium eller Niobium udvindes. Det forekommer i granit og som biprodukt ved tinudvindingen. I 1944 nåede produktionen et maksimum med 2000 t. Det anvendes bl. a. til flyvemaskinemateriale og til styrede langtrækkende våben. Efter at U. S. A. 1955 ophørte at oplagre dette metal, er efterspørgselen usikker. Men den vil mulig blive opfrisket på grund af anvendelse i atomreaktorer. Reserverne ansloges 1951 til 9.800 t.

Endvidere har Nigeria mange mineralforekomster, som i øjeblikket kun udnyttes lidet eller slet ikke. God jernmalm forekommer, men langt fra kullejer. Guld produceres i små mængder. Keramisk ler og kalksten, bly- og zinkmalm, tantalit, wolfram, kvarts, feldspat, glimmer, diatomesand udnyttes i det små eller vil formodentlig før eller senere blive af betydning.

ENERGIKILDER

Nigeria har adskillige lejer af brun- og stenkul. De mest lovende brunkulslejer findes i tertiæret i Benin provinsen, hvor de har 35 fods tykkelse i en 60 fod tyk formation. Mulig kan de brændes under jorden og anvendes til elektricitetsproduktion. Stenkul forekommer i kridtformationen i Eastern Region og langt mod øst i Northern Region. En betydelig produktion, over 600.000 t årlig, foregår ved Enugu. Kullene er ikke egnet til koksfremstilling og ca. halvdelen aftages af Nigerias jernbaner. En opgørelse 1948 anslog reserverne til 16 mill. t, men det menes nu, at de er langt større.

Der er mulighed for en produktion af petroleum. Asfaltforekomster har længe været kendt i egnen øst for Lagos. 1937 begyndte et engelsk selskab udforskning af de pågældende geologiske forekomster. Krigen afbrød arbejdet, som pånyt blev optaget efter denne. Man har fundet gas og olie, men reservernes omfang er ukendt.

Teoretisk anslås Nigerias potentielle vandkraft til omkring 10 mill. kw,

d. v. s. større end Norges. Men dette tal siger ikke meget. Forholdene er endnu for lidt udforsket. Et anlæg i Kamerun slog fejl, fordi de hydrologiske forhold var utilstrækkeligt undersøgt. Nogle af de lokaliteter, som synes at byde de bedste betingelser for anlæg af kraftværker, ligger langt fra de egne, hvor den producerede elektricitet skal bruges, og konsumtionen er endnu ikke stor nok til at aftage og betale overførelsen af store kraftmængder. Maskineriet i mineanlæggene på Jos Plateauet drives elektrisk, og elektriciteten skaffes fra vandkraftanlæg under opdæmning af vandreservoirer, der er store nok til normalt at kunne klare tørtiden. I en periode med meget ringe nedbør er det dog hændt, at elektricitetsproduktionen måtte standse i 9 dage. Mindre elektricitetsværker findes mange steder, og i Western Region er man i gang med en større elektrificering.

Råmaterialer til fremstilling af atomkraft forekommer også i Nigeria. Monazit, der indeholder Torium, findes ved Calabar og i tinminerne. De samme granitforekomster på Jos Plateauet, som indeholder Columbit, har også uranilte i sådan mængde, at der synes at kunne blive tale om en produktion.

INDUSTRI

Som man vil kunne forstå af den foregående fremstilling, er der endnu ikke tale om industrialisering i større stil i Nigeria. På den anden side er det måske forbløffende, hvad der er sket af forandringer i dette land i de sidste halvhundrede år, når man betænker baggrunden.

De fleste industrielle anlæg er små, f. eks. de nævnte »pioneer mills«, anlæg for udpresning af jordnødolie i Kano, væverier med mekaniske væve.

Af store moderne industrianlæg findes i hele landet næppe mere end en brøkdel af hvad man f. eks. kan finde i København. Man kan nævne: Et stort moderne bryggeri i Lagos. Fabrikation af frugtdrikke sammesteds. I Ibadan en frugtkonservesfabrik og Nigerian Tobacco Co., som bruger nigeriansk tobak, og fremstiller henimod 2 milliarder cigaretter om året. Western Region har også en plastic fabrik. Ved Sapele i tømmerdistriktet ligger United Africa Co.'s krydsfinerfabrik, formentlig den fineste i sin art i Afrika. I Eastern Region skulle i år (1957) en cementfabrik med en kapacitet på 100.000 t. om året starte produktionen. Northern Region har konservesfabrik i Kano. Den ny tekstilfabrik i Kaduna, som har et areal på 2 ha under eet tag, er vistnok den største bygning i sin art i Vest-Afrika. Blandt eksemplerne på moderne industri skal mulig også medtages mejerianlæg på Jos Plateauet.

Industrialiseringen støttes i høj grad fra oven ved skattelettelser for begyndende virksomheder og lån fra de regionale Development Boards.

INDRE HANDEL OG MARKEDER

Der er en forbavsende stor indre handel i Nigeria, og i denne har Hausaerne fra gammel tid spillet en stor rolle. Som omtalt har vor tids arealkrævende dyrkning af eksportafgrøder i visse egne fremkaldt et behov for fødemidler udefra. De kommer i udstrakt grad fra de områder, der ikke avler eksportafgrøder, f. eks. det tyndt befolkede mellemste Nigeria og den nordvestlige og nordøstlige del af Northern Region.

Man har søgt at skaffe et overblik over disse varebevægelser ved hjælp af jernbanernes statistik over, hvad der modtages og ekspederes på stationerne. Men en stor mængde produkter går med lastbil ad vejene, navnlig i handelen indenfor de enkelte regioner.

Kolanødden dyrkes i store lunde bl. a. i den sydligste del af Western Region. »Nødden« (frøets store kimblade) tygges, virker stærkt stimulerende og stiller sult. Fra de egne, hvor den dyrkes går den med veje og jernbaner ud over hele Nigeria. Western Region udførte 1950–51 45.000 t pr. jernbane.

Levende kvæg til slagtning i syden sendes vel for en del derned fra Nord-Nigeria pr. jernbane. Men den, der færdes ad Nigerias veje, møder meget hyppig store drifter af kvæg på vej fra nord mod syd. Det drejer sig om transporter over meget store afstande. Jeg har på vejene ved Ibadan set eksemplarer af Kuri-okserne – let kendelige på de vældige opsvulmede horn –, som hører hjemme ved Chad søen i det diametralt modsatte hjørne af Nigeria. Når man ser dette radmagre kvæg, undrer man sig somme tider over, at den trafik kan betale sig. Fra Nord-Nigeria, mellem Kano og Nguru, går også tørret kød »biltong« til sydens store byer. Udførselsartikler fra mellembæltet til det øvrige Nigeria er især majs, yams, durrah og hirse. Bønner kommer herfra og fra store dele af den øvrige Northern Region. Ris eksporteres fra de egne ved floderne, hvor der overrisles. Løg udføres meget fra nord. Lagos modtog 1949–50 1.600 t løg fra Northern Region. Til gengæld går en del palmeolie fra syd til nord. Mærkværdigvis kan der være knaphed på fisk i det sydligste Nigeria. Det er et velkendt forhold, at Lagos får tørret fisk fra floderne i Sokoto provinsen og fra Chad søen.

En meget stor del af denne indre handel, formodentlig hovedparten af al detailhandel, foregår som markedshandel. Overalt ser man markederne, i byer og landsbyer og helt udenfor byerne på ryddede pladser, hvor de langstrakte saddeltage båret af stolper er opført for at beskytte de handlende mod sol og regn. I Hausaland kan markedernes betydning delvis skønnes efter deres hyppighed. I hovedbyerne finder de største og vigtigste markeder sted, og de afholdes daglig. I andre byer og lokale centre holdes marked

to gange ugentlig, f. eks. søndag og onsdag. Nabolandsbyer holder marked i rotation på forskellige dage, for at handelsmænd og håndværkere kan gå på tur til dem. Sædvanlig findes der en zonedeling på markedet, idet personer som sælger de samme varer eller tjenester sidder i nærheden af hinanden.

I Yorubaland har jeg mærket en lignende graduering af markederne. De store markeder i Ibadan holdes daglig eller hver aften. På markederne sælges for en stor del de samme ting som i de afrikanske forretningsgader i Ibadan. Noget af det ejendommeligste er dog handelen med Juju: tørrede abehoveder, bundter af fjer, alskens ragelse som bruges på magisk vis. Kvinderne er ganske dominerende i markedshandelen, navnlig i Syd-Nigeria, og har derfor ofte en del penge på lommen.

De europæiske industrivarer kan, når man køber i større portioner, fås med rabat i stormagasinerne, og sælges så videre i mindre enheder. Navnlig i boder ude ved landsbyerne kan enhederne være meget små. Det er ikke overdrevet, når en forfatter siger: »Købet af en æske tændstikker er ofte endnu en en gros forretning, da køberen ofte deler den og sælger indholdet videre til den sluttelige konsument i bundter på 10 til 15 tændstikker.« Man har ondt ved at frigøre sig for den tanke, at en alt for stor del af tiden i dette samfund går med distribution.

Endelig må man gøre sig klart, at et marked for afrikaneren er noget andet og mere end en rent økonomisk foreteelse. En kvindelig sociolog, der har et intimt kendskab til Hausa kvinderne, fik af en gammel kvinde forklaret, at hvis et marked skal »gå«, skal man have ånderne med. Der må af og til ofres til de ånder, der bor i de store træer ved markedspladsen, og magiske danse må opføres af professionelle folk, for at man gennem dem kan få åndernes vilje at vide. »Ånderne kan lide mange mennesker. Markedet er menneskenes, men det er også åndernes.«

PLANER FOR LANDBRUGETS FREMTID

I den indberetning, der 1954 blev afgivet til Den Internationale Bank om Nigeria, var udarbejdet et program for landets samlede økonomiske udvikling i de kommende år, derunder en plan for landbrugets udvikling indtil 1960. Denne plan er delvis optaget i »Economical programme of the Federation of Nigeria 1953–1960«.

Det synes tvingende nødvendigt, at næringsmiddelproduktionen inden for landet udvides, da den ellers ikke kan forsyne den stadigt voksende befolkning. Der har i de sidste år været import af levnedsmidler; 1954 og 1955 årligt for over 1,7 mill. £ hvedemel. Trods den omtalte betydelige

indre handel i landet kan transportmidlernes tilstand gøre det meget vanskeligt at forsyne de egne, der har levnedsmidler behov, fra dem, der har overskud. Man kan ikke skaffe letfordærvelige levnedsmidler som Maniok hurtigt nok til konsumenten eller til steder, hvor de kan oparbejdes til en vare (»mel«), der er mere holdbar. Arbejdskraften i landsbyen er ofte ikke tilstrækkelig eller for dyr at bruge.

Den første betingelse for fremtidig udvikling er derfor at skaffe bedre trafikforhold. 1955–56 var 56 % af de beregnede nyinvesteringer hensat til forbedring af samfærdselsmidlerne. Det er først og fremmest vejtrafikken man søger at fremme, da det ikke er muligt at udbygge jernbanerne tilstrækkelig hurtigt.

Man vil gerne fremme mekanisering af landbruget, men det kræver en sammenlægning af de dyrkede jorder til større sammenhængende arealer, hvilket støder an mod det hidtidige system med mange dyrkede småstykker og med de bestående ejendomsforhold. I Western Region vil regeringen anlægge plantager i »cooperation« eller »partnership« med de lokale afrikanske myndigheder. I Nord-Nigeria vil man udvide de kunstvandede arealer. Dette er med held sket i Sudan, og man mener, at betingelserne skulle være endnu bedre herfor i Northern Region; bl. a. er nedbøren her større. Man har endelig opdrættet kvægracer, der er egnet til at leve i Syd-Nigeria, og som vel må kunne bruges for en plov.

I første omgang retter man dog bestræbelserne mod at indføre forbedringer i det traditionelle landbrug, som drives med ikke ringe dygtighed af de afrikanske bønder. Man søger at indføre grundforbedringer og en bedre rotation af de dyrkede planter. I kakaobæltet går bestræbelserne ikke blot i retning af at indføre kunstgødning, men særlig i retning af bekæmpelse af sygdomme og opelskning af for stedet egnede sorter. For at råde bod på monokulturens farer og kakaomarkedets usikkerhed søger man at få landmændene til også at dyrke andre kulturplanter, f. eks. citrusfrugter og ananas.

Man fremmer så vidt muligt den maskinelle oparbejdning af produkterne. Vi har omtalt oliemøllerne. Nogle steder har regeringen anlagt virksomheder, der skal oparbejde maniok'en til maniokmel. Det vigtigste problem ved disse forsøg er at finde en form for maskinanlæg, der passer i kapacitet og pris til et område, der ikke er større, end at råvaren tilstrækkelig billigt kan transporteres til det, – og så at få det maskinelt forarbejdede maniokmel til at smage afrikanerne.

Mekaniseringen vil endelig kræve langt større muligheder for mekanisk uddannelse af afrikanerne end de nuværende undervisningsanstalter byder. Afrikaneren har ret nemt ved at lære at bruge en maskine, men han savner tilstrækkelig teknisk forståelse.

UDENRIGSHANDELEN OG BEFOLKNINGENS KÅR

Nigerias udenrigshandel i mill. £.

	1937	1953	1954	1955	1956
Eksport	34	124	149	132	135
Import	31	108	114	136	153

Eksportens hovedposter er allerede gennemgået i det foregående. De vigtigste importvarer var 1955 dels forbrugsgoder: tekstilvarer og jern og stålvarer, dels maskiner og transportudstyr. Desuden var levnedsmidler, bl. a. tørfisk, en ret stor post (13 mill. £). Først i de sidste år har der været underskud på handelsbalancen. Dette hænger formentlig sammen med prisnedgangen på Nigerias vigtigste eksportprodukter; Kakaobønner indbragte 1954 landet 39,3 mill. £, i 1955 kun 26,2 mill. £. Men dernæst hænger underskudet vel uundgåelig sammen med den begyndende industrialisering, der kræver stigende import af kapitalgoder: maskiner, værktøj o. s. v.

Nigerias udenrigshandel og en stor del af indenrigshandelen beherskes af udenlandske selskaber. Når man kommer i land i Apapa, ser man disse selskabers store pakhuse, og rundt om i landet møder man atter de samme navne: United Africa Co., John Holt o. s. v. Rapporten til Den Internationale Bank 1954 gør følgende betragtninger over forholdet:

»Denne koncentration skyldes dels de stordriftsfordele, som vestafrikansk handel byder, dels de betydelige kapitalkrav. Til at begynde med var der kun ringe adgang til pakhusrum og lignende; følgelig opnåede firmaer, som selv sørgede for sådanne, væsentlige fordele. Mange af de varer, der ekspederedes var standardvarer, som det betaler sig at behandle en masse. Mangelen på en stedlig kapitalistklasse nødvendiggjorde udvikling af et apparat til indre distribution af importen. Da samfærdselsmidlerne var ringe, måtte man føre usædvanlig store varelagre. Kravene om kapital øgedes yderligere ved den tropiske handels usikkerhed. Firmaer med en lille kapital blev hyppigt ødelagt, når prisfald bragte tab på lagre og mangel på likvide midler. Store firmaer, som var vel kendt i London, var i stand til at ride sådanne storme af ved at låne udenlands.«

»De store udenlandske firmaer har spillet en meget betydelig rolle i Nigerias økonomiske udvikling. Deres distribution af fremmede varer i det indre har været en af de mægtigste kræfter til at fremme en øget produktion til salg. Den overbeviste landmændene om de fordele, de kunne opnå derved. Endvidere har adskillige firmaer atter investeret deres overskud i industrivirksomhed og andre foretagender i Nigeria.«

Dersom man søger til opgørelserne over den afrikanske befolknings indtægter i Nigeria får man tal som de nedenstående:

Årsindkomst pr. individ for den afrikanske befolkning i Nigeria i £.

	1950–51	1952–53
Nothern Region.....	15	17
Western Region.....	31	34
Eastern Region.....	19	21
Gennemsnit for hele befolkningen.....	19	21

Selv om sådanne beregninger altid er usikre, synes det dog tydeligt, at indtægten er betydeligt større i Western Region end i det øvrige land. Forholdet skyldes især, at den er kakaoproduktionens sæde, – måske også, at Yorubaerne i det hele er den mest fremskredne del af Nigerias befolkning.

Det er klart, at disse indkomster ikke kan være helt jævnt fordelt. Enhver der færdes i Yorubaområdet kan se, at der er en lille del af den afrikanske befolkning, som bor finere, lever bedre end de andre, holder biler o. s. v.

En undersøgelse over de samme tre provinsbyer, hvor håndværkerundersøgelsen blev foretaget, giver følgende resultat: Nogle få landmænd har større arealer end de andre. Man har eksempel på en kakaodyrker med en årsindkomst på 3000 £ fra kakao alene. Men den mest velhavende klasse er dog handelsmændene, hvad enten de er opkøbere, grossister eller butikshandlende. De fleste forbinder flere af disse virksomheder, og de må være mere eller mindre afhængige af de omtalte udenlandske selskaber. Nogle af disse afrikanske handlende når formodentlig op på en indtægt af 2000 £ årlig. Det er disse mænd, der bygger de pæneste huse, holder automobil o. s. v. De fleste af dem er af meget beskeden herkomst. De der nu er et halvt hundrede år, har formodentlig aldrig gået i skole. De har arbejdet sig op ved egen flid. Da de overholder stammens gamle skikke, som kræver gavmildhed mod slægtninge og fremmede, er de højtagtede i deres byer. Deres huse og vogne betragtes ofte som byens fælles aktiver. De glider på grund af deres anseelse ofte ind i funktioner, der tidligere fuldbyrdedes af høvdingene.

Der er her tale om et forhold, som også kan iagttages andet steds, at afrikanere, som optager elementer af europæisk kultur ikke behøver at blive fremmede i deres gamle samfund. Dette sammenhold i de afrikanske familier indebærer, hvor det opretholdes, at intet familiemedlem kommer til at lide nød, men også at visse familiemedlemmer kan foretage sig temmelig lidt og leve på de andres bekostning. Det sidste forhold har man henført under begrebet »skjult arbejdsløshed«. Nu er ovenstående skildring

måske bygget på forholdet i byer, der har en ret konservativ befolkning. Men man har dog vist lov at sige, at trods de ulemper, det kan medføre, må dette afrikanske familiesammenhold ses som et af de aktiver, der kan bringe Nigerias befolkning gennem kommende materielle og åndelige kriser.

LITTERATUR:

K. M. Buchanan and J. C. Pugh: Land and People in Nigeria. London 1955.

Handbook of African Languages, Part II, Languages of West Africa, by Dietrich Westermann and M. A. Bryan, Oxford 1952.

Sir Alan Burns: History of Nigeria, London 1955.

The Economic Development of Nigeria, published for The International Bank for Reconstruction and Development by The John Hopkins Press, Baltimore (1955).

The National Income of Nigeria 1950–51, by. A. R. Prest and I. G. Stewart. (Colonial Research Studies No. 11.) London 1953.

Colonial Reports, Nigeria 1953, London 1955.

»Africa«, Journal of the International African Institute.

»African Affairs«, Journal of Royal African Society.

International Financial Statistics, July 1957.

The Commonwealth and the Sterling Area. Statistical Abstract, No. 76, 1955, udk. 1956.

The Times Review of Industry.

Geographical Journal (The Royal Geographical Society, London).

Wirtschaftsdienst, Hamburg.